

**BUXORO VILOYATI KOGON TUMANIDA TASHABBUSLI
BYUDJETLASHTIRISH JARAYONLARI BOYICHA 2021-2023-YILLAR
MALUMOTLARI TAHLILI**

*Ergashev Axror,
Yangiboyev Dilshod,
Jabaraliyev Bobur*

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Moliya” fakulteti MMT-87 guruh talabalari*

Annotatsiya : Ushbu maqolada Buxoro viloyati Kogon tumani 2021-2023 yillarda tashabbusli budjetlashtirish jarayoni, ajratilgan mablag'lar miqdori, amalga oshirilgan loyihalar talil qilingan.

Kalit so'zlar: Fuqarolar tashabbusli, jamgarmalari, Byudjet, Byudjetlashtirish, Jamgarmalar, Moliyalashtirish, Hududiy ichki yollar, Proektor

Buxoro viloyati Kogon shahri 2021-2023 yillarining tashabbusli budjetlashtirish jarayonining ko'rsatkichlari jarayonlari taxlili. Buxoro viloyati Kogon shaxri tashabusli byudjetlashtirish uchun 2021 dan 2023 gacha bo'gan tashabusli byudjet loyixalari va ularning sarfilangan mablaglariga nazar solamiz

1-jadval

Buxoro viloyati Kogon shahri tashabbusli budjetlashtirish uchun yo'naltirilgan mablag'lar miqdori (ming so'mda)

T/r	Ko'rsatkich nomi	2021-yil	2022-yil	2023-yil
1.	Yil boshiga qoldiq	0,0	460 995,4	558 309
2.	Hisobot davrida “Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi”ga o'tkazilgan mablag'lar	1 583 300,0	4289 451,0	11 106 789
3.	“Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi”dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan	1 145 000,0	4 740 000,0	9 999 155
3. 1	Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablag'	1 122 304,6	4 605 677,0	0
3. 2	Hisobvaraqlardagi qoldiq	0,0	0,0	0
4.	“Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi”da qoldiq mablag'	460 995,4	144 769.4	1 665 942,547

Buxoro viloyati Kogon shahri tashabbusli byudjeti 1-jadvalimizga nazar solsak Buxoro shaharining tashabbusli byudjetlashtirish uchun ajratilgan mablag'lar yillarga bo'lib qarasaq, Fuqarolar tashabbusli jamg'armalari"ga o'tkazilgan mablag'lar yildan yilga oshib borganini korsa bo'ladi 2021-yilida 1.5 mlyard so'm bo'lsa bu ko'rsatkich 2022-yilga kelib 4 baravarga oshadi va 2023-yilda esa qariyb 12 baravarga oshganini korsa bo'ladi bu 2021-yiliga taqoslaganda, bundan ko'rib turibdiki, xar yili fuqarolar tomonidan loyihalar soni oshib bormoqda. Bu ko'rsatkichlar qolgan sohalarda ham yaqol ko'zga tashlanadi, masalan "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasidan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan mablag'lar ham shu ko'rinishda, tus olgan buni misolida, bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan ajratilgan mablag' 2021-yil 1.145 mlyt bo'lsa 2022-yil 4.740 mlydr millioni 2023-yilda esa sal kam 10 mlydr bo'lganini korsatadi, tashabbusli byudjet loyihasi yildan yilga rivojlanib bormoqda.

2-jadval

Buxoro viloyati Kogon shahri tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlar

T/r	Tadbirlar nomi	Moliyalashtirilgan takliflar soni			Sarflangan mablag' (ming so'mda)		
		2021-yil	2022-yil	2023-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil
Jami							
1.	Hududiy ichki yo'llar	10		2	626 028,7		1 755 000,000
2.	Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash	1	10	10	54 990,0	2034893,0	5 765 155,000
3.	Maktabgacha ta'lim muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	1			18 000,0		
4.	Sog'liqni saqlash muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	1	1	2	50 000,0	991220,0	2 094 000,000
5.	Boshqa ijtimoiy soha muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	2			54 856,2		
6.	Ichimlik suvi ta'minotini yaxshilash	1			96 491,0		

7.	Ko'cha chiroqlarini o'rnatish tadbirlari	6			221 938,7		
8.	Hududlarni tartibga keltirish (obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish)		2	1		807 980,0	385 000,000
9.	Boshqa tadbirlar		3			771 584,0	

Buxoro viloyati Kogon shahri tashabbusli byudjetini yillar davomida korsatgichlarini korsatadi 2021 yilda tashabusli byudjet 8 sohada tadbirlar amalga oshirilgan va ulardan kop extiyoj talab bolganlaridan bular "hududiy ichki yo'llar" va "kocha chiroqlarini ornatish tadbirlari " bolib bularga moliyalashtirish takliflar soni yuqori bo'lgan buni mablag' sarflangan yillarda koradigon bo'lsak 2021 yilda hududiy ichki yo'llarga qarib 626 mln so'mda ketgan bo'lsa ko'cha chiroqlariga 96mln somni tashkil etadi . Bu takliflar 2022 yilda mablag' talab etmaganligini korsak bo'ladi ammo boshqa sohlarda 2021 yilga qaraganda ko'plab talab va mablag'lar talab etilgan . 2023 yillga kelib esa bu ko'rsatgichlar hudud ichi yo'llarida yaxshigina kotarilganini ko'rsak bo'ladi va bu 1mlrd 755 mln tashkil etgan va sog'liqni saqlash muassalarida tamirlash va jihozlashga talab va takliflar oshgan sal kam bu mablag' 2.1 mlrd somni tashkil qilgan.

3-jadval

Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi mablag'larini shakllantirish manbaalari		2021-yil (ming so'mda)	2022-yil (ming so'mda)	2023-yil (ming so'mda)
Tuman mahalliy byudjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mabag'lar			3335451	6000000
Tuman mahalliy byudjeti qo'shimcha manbalarning 30 foizi miqdorida ajratiladigan mablag'lar		332300	934000	1506005
Shu jumladan	Erkin qoldiq mablag'lar i	12600	30100	262905
	Daromadlar ning hisobot			

	choraklari yakunlari bo'yicha aniqlanadig an prognozdan oshirib bajarilgan qismi	31970000 0	663000	554800
	Iqtisod qilingan mablag'lar			
Prezident qarorlariga asosan respublika byudjetidan ajratilgan mablag'lar			1018000,0	12100000,0
Jami ajratiladigan mablag'lar		96734000	4289451	10749853.9

3-jadvalda biz Buxoro viloyati Kogon shahri tashabbusli byudjetini mablag'larini shakllanganligini yillar kesmida ko'rishimiz mumkin bo'lib 2021 yilda tuman mahalliy byudjetlarida 5% foiz qismi ajratilgan va bu 2021 yilida mablaglar tashkilashtirilmagan lekin bu kursoratgichlar 2022 yil va 2023 yillarda ozgarishlarini ko'rsak boladi . 2021 yil 4 chorakni ko'radigon bo'lsak 2 chorakda 1.6 mlrd so'm 3 chorakda yana hudi shu kursoratgichni ko'rsatmoqda 2023 yilga kelib esa 1 chorakda bu ko'rsatgich 3 mlrd so'mni tashkil qilgan bo'lsa 3 chorakda yana shu ko'rsatgich takrorlanganini ko'rsak bo'ladi.

Tuman mahalliy byudjetida bu ko'rsatgichlar 30% miqdorni tashkil qilgan bo'lib 2021 yil 1 choragiga ko'ra 78 mln so'mni 2 choragida 171 mln so'm 3 chorakda 83 mln so'mni tashkil qilgan. 2022 yillga kelib bu kursoratgichlar oshganini ko'rishimiz mumkin 2022 yil 1 choragida 301 mln so'm 2 choragida 212mln so'm 3 choragida 306 mln so'm 4 choragida esa 115 mln so'm ni tashkil qilgan bundan korinib turibdiki 1 dan 3 choragacha mablag'lar oshganini ammo 4 choraga kelib bu ko'rsatgich tushganini korinib turibdi. Yil yakuniga kelib 2023 yilda bu ko'rsatgichlar oshganini va tushganini korishimiz mumkin 1 choraga ko'ra 262 mln so'm 2 choraga ko'ra 688 mln so'm 3 choragida esa tushgan bo'lib 157 mln so'm tashkil qiladi 4 choragida 397 mln so'mni tashkil qilgan.

2021 yil va 2023 yil jami ajratilgan mablaglar yillar hisobida keltirilganligi ko'rsak bo'ladi .

Buxoro viloyati Kogon shahri tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan loyihalar tarkibi

2021-yilda			
T/r	Tadbirning qisqacha mazmuni (sohasi)	Jami to'plagan ovozlar soni	Moliyalashtirish uchun ajratilgan mablag' miqdori
1.	Шаҳар тиббиёт бирлашмасининг беморларига қулайлик яратиш учун лифтини тўмирлаш	1380	50 000,00
2.	Умумтўлим мактабларини замонавий баннер ва афишалар билан безаш	975	55 000,00
3.	Когон шаҳардаги МФЙларга болалар учун ўйингоҳларни тамирлаш ва қуриш	548	45 000,00
4.	Когон шаҳардаги ахборот кутубхонасини китоблар билан тўлдириш	231	10 000,00
5.	Когон шаҳридаги кўчаларни тунги чироқлар ўрнатиш	82	50 000,00
6.	Когон шаҳардаги ички кўчаларини асфатлаштириш, пиёдалар йўлакчаси қуриш ҳамда тунги чироқлар ўрнатиш	28	64 000,00
7.	Когон шаҳар 3-МФЙдаги ички кўчаларни асфатлаштириш	12	200 000,00
8.	Фуркат МФЙсининг ички йўллари асфалтлаштириш	1	70 000,00
2022-yilda			
1.	Зирабод МФЙда Рудаки кўчасини асфалт қилиш	1	90 000,00
2.	Зирабод МФЙда тунги чироқлар ўрнатиш	1	40 000,00

3.	Когон шаҳар 3-умумталим мактабида синфда овозли камералар урнатиш	1389	90 000,0
4.	Когон шаҳар 9-мактабда спорт майдони ташкил клиш	1068	250 000,0
5.	Коровулбозор кучаси буйдаб арик сув утказиш	558	450 00,0
6.	Темирюлчи МФЙ да электр таминотини яхшилаш	556	300 000,0
7.	Когон шаҳар 1-умумталим мактабида синфда овозли камералар урнатиш	548	90 000,0
8.	Когон шаҳрида “РК-3” козонхонасидан чикувчи кувурларни алмаштириш	523	400 000,0
9.	Когон шаҳар баркамол авлод болалар мактаби филиал биносини тамирлаш	363	150 000,0
2023-yilda			
1.	Когон шаҳар 2-умумталим мактабда хар бир хонани тв проектор ва экранлар билан таминлаш	351	50 000,0
2.	Когон шаҳар МФЙ ларда 9 та ахлат йигиш шахобчасини куриш	326	360 000,0
3.	Когон шаҳримиздаги Бирдамлик ва Ахиллик кучасида жойлашган домларга борувчи иссиклик тармоқларини тамири	300	110 000,0
4.	18- son maktab moddiy texnik bazasini rivojlantiris h	2016	500 000,00
5.	Kogon tuman KTMPni rakamli rentgen apparat bilan tarn inlash va axoliga yanada sifatli tibbiy xizmat ko'rsatish	1542	1 200 000,00
6.	14-son maktab moddiy texnik bazasini rivoj lantiris h	1431	460 000,00

7.	20-son maktab moddiy texnik bazasini rivojlantirish	1414	460 000,00
8.	Niyoz-Xoji maxallasi Niyoz-Xoji, Kurjan, Talcha va Chambaron kishloqlarini igjami ta'mirlash 2.4 km ichki yo'llarini asfaltlashtirish	1392	1 195 000,00
9.	Axoliga zamonaviy tibbiy xizmat ko'rsatish maksadida elektron poliklinika tashkil qilish	1267	894 000,00

Bu jadvalda biz Buxoro viloyati Kogon shahri tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan loyihalar sonini ko'rsak bo'ladi 2021 yillida 10 ta loyiha amalga oshirilgan bo'lib bulardan eng ko'p ovoz toplangani shahar tibbiyoti bolib jami 1380 ta ovoz yig'ib birinchilardan bo'ladi va jammi ajratilgan mablag' 50 mln so'mni tashkil qiladi 2 o'rinda umum talim maktablarni bezash uchun yig'ilgan ovozlar bo'lib 975 ovozni yig'gan va unga ajratilgan mablag' 55 mln so'mni tashkil qilgan shuni korishimiz mumkinki eng ko'p bu mablag'i sargoangan tadbit bu ko'chalarni asfalt qilish bo'lib bunga 200mln so'mni talab qilgan va eng kam mablag' talab qilgan loyiha kutubxonani kitob bilan to'ldirish bo'lgan bunga 10mln so'mni tashkil qilgan .

2022yilga kelib ham 10 loyiha bajarilgan bo'lib bulardan eng ko'p ovoz toplangani 2 loyiha bolib 1chisi maktablarga kameralar qoyish bolib bu 1389 ta ovoz 2 chisi esa maktabda sport maydoni tashkil qilish bolgan 1068 ta ovoz yig'gan . Mablag'lar sarfida ko'radigon bo'lsak 1chi loyihaga 90mln so'mni talab etgan bo'lib 2 loyihaga 250mln so'm va eng qimmat loyihalardan bolib bu Korovulbozor bo'ylab ariq otkazish bo'lib 450mln so'mni tashkil qilgan va eng kam talab qilgan loyihalardan Kogon shahar 2 umum talim maktabiga tv proektir bilan taminlash bo'lgan va bu loyiha 50mln so'mni talab qilgan .

2023 yilga kelib loyihalar soni va qatnashishlar soni oshgan va hamma loyihalarda talab va takliflar ularga bo'lgan ovozlar soni oshganini ko'rsak boladi va eng ko'p ovoz bilan 18 sonli maktabni moddiy texnik bazasini rivojlantirish 2016 ta ovoz bilan birinchilikni egalagan va 500mln so'm mablag' sarflangan 2 o'rinda va eng ko'p mablag sard qilingan bo'lib Kogon Tumani KtMpni rakamli renteg apparat bilan tamirlash va aholiga sifatli tibbiy yordam korsatish bo'lib jami 1mlrd 200mln so'm mablag' sarflangan va yana shundan mablag' bilan Niyoz-xoji maxallasini yo'llarini asfalt qilish bo'lib bu loyihaga sal kam 1mlrd 200 mln so'mni tashkil qiladi va eng kam mablag' sarflangan loyiha bo'lib bu 21 iqtisodlashgan maktabni o'quvchilarni xavfsizlikini taminlash bolib bu loyihaga 250mln so'm mablag' sarflanganini ko'rsak bo'ladi .

Xulosa

Biz bu loyihalarda koradigon bolsan Buxoro viloyati Kogon shahrida ko'p odamlar maktablar va yollar tamirida qiynalishmiqda va ularning 70%80% foizi shu soxalarga pul mablag'lari ketgan 20% foizi esa tibbiyot va boshqa loyihalarga sariflanganligini korib olaak boladi. Bundan kelib chiqadiki aholini shu soxalarga bo'lgan talabi yuqori va yildan yilga oshib bormoqda . Bu loyihalarni amalga oshirilayotgani shu soxalarni rivojlanayotgani va ahloni turmish darajasini yaxshilanayotganligini bildiradi .

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ваҳобов АВ, Маликов ТС. Молия. Дарслик/Тошкент Молия институти. Тошкент:“Шарқ. 2010;804.
2. Malikov, T., and Haydarov NH. Byudjet. "O'quv qo'llanma." Toshkent:"Iqtisod-moliya 84 (2008).
3. TS Malikov, O Olimjonov. Moliya. - O 'quv qo 'llanma. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018
4. Malikov T, Haydarov N. Budjet daromadlari va xarajatlari. O'quv qo 'llanma, Toshkent:"IQTISOD-MOLIYA. 2007.
5. Маликов ТС. Ҳайдаров НҲ “Молия: умумдавлат молияси”. Ўқув қўлланма. 2009.
6. Malikov TS. Byudjet-soliq siyosati. T.:"Iqtisod-moliya. 2019.
7. Malikov, T. S., & Olimjonov, O. O. (2019). Moliya: Darslik.
8. Malikov T, Haydarov N. Budjet: tizimi, tuzilmasi, jarayoni. O'quv qo'llanma, Toshkent "IQTISOD-MOLIYA. 2008.
9. Ўроқов У. Бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни таъминлаш йўллари. Т. 2017
- 10.У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишнинг устувор йўналишлари- Science and Education, 2022
- 11.У Ўроқов, Д Ускенбаева. Ўзбекистонда ташаббусли бюджетни жорий этишнинг ташкилий-ҳуқуқий асослари - Science and Education, 2022
- 12.Ўроқов У, Иргашев И, Ғайбуллаев О. Фуқаролариштирокидаги маҳаллий бюджет. 2022
- 13.УҲ О'роқов, JA Yomg'Irov. Mahalliy byudjetlar barqarorligini ta'minlash masalalari - Central Asian Research Journal for Interdisciplinary ..., 2022
- 14.Ўроқов УҲ. Маҳаллий бюджетлар шаффофлиги ва очиклигини таъминлашнинг устувор йўналишлари. Бизнес-Эксперт журнали. 2020;4.
- 15.Ўроқов У. Ғайбуллаев О. Ўзбекистон Республикасида бюджет тизими ва жараёни: ўқув қўлланма. Тошкент: Vaktria press. 2016.

16. Уроков У. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишга оид назарий қарашлар. Республика илмий-амалий конференция. ТМИ 2020.
17. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий барқарорлигини белгиловчи қўрсаткичлар. 2020
18. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромадларини шакллантиришнинг самаралари ва йўллари. 2017
19. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромад базасини кенгайтириш масалалари. Республика ўқув юртлараро конференция тўплами. ТМИ-2009 йил (Vol. 18).
20. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг замонавий муаммолари. Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами. ТМИ 2022 йил.
21. У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг ҳуқуқий асослари. - Science and Education, 2023
22. G‘aybullayev O, O‘roqov U. O‘zbekiston Respublikasidabudjet tizimi va jarayoni. O‘quv qo‘llanma. T.: Vaktriapress. 2016;168.
23. Xaydarov N. Soliqlar va soliqqa tortish masalalari. O‘quvqo‘llanma. Toshkent: Akademiya. 2007.
24. Хайдаров НХ. Маҳаллий бюджетлар: муаммо ва инновацион ечимлар. Ўзбекистон статистика ахборотномаси” илмий электрон журнали. 2020.
25. Хайдаров Н. Доходы местных бюджетов и пути их укрепления. “Молия” илмий журнали. 2022.
26. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетларнинг даромад манбалари. халқаро илмий-амалий конференция 2022.
27. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетлар даромадини барқарорлаштириш йўллари. халқаро илмий-амалий конференция мақолалар тўплами (Vol. 2022).
28. Masharipov I.B. MODERNIZATION OF THE ELECTORAL SYSTEM IS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY. The Way of Science International scientific journal. 2020. 6 (76)